

รายวิชา ประวัติศาสตร์

เรื่อง การเมืองการปกครองของ
อาณาจักรธนบุรี

รหัสวิชา ส 22102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ผู้สอน ครุניתยา จวบรัมย์

ทบทวนความเลื่อมของอาณาจักรอยุธยา
และ การสถาปนาอาณาจักรธนบุรี

เส้นเวลาแสดงเหตุการณ์

พ.ศ. 2301 สมเด็จพระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์เสด็จขึ้นครองราชย์
เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์สุดท้ายแห่งกรุงศรีอยุธยา

พ.ศ. 2310 สิ้นสุทธราชธานีกรุงศรีอยุธยา เมื่อ 7 เมษายน

พ.ศ. 2310 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสามารถกอบกู้เอกราช
คืนมาได้ในปีเดียวกันและตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานีใหม่

สร้างเส้นเวลาแสดงเหตุการณ์

พ.ศ.2311 เริ่มปราบชุมนุมเจ้าพระยาพิษณุโลก
แต่ไม่สำเร็จปราบชุมนุมเจ้าพิมายสำเร็จเป็นชุมนุมแรก

พ.ศ.2312 ปราบชุมนุมเจ้านครศรีธรรมราชสำเร็จ
ยกทัพไปตีเขมรครั้งแรกแต่ไม่สำเร็จ

พ.ศ.2313 รวมประเทศได้เป็นปึกแผ่นมั่นคง ปราบชุมนุม
เจ้าพระฝางสำเร็จ

พัฒนาการทางการเมืองการปกครอง ในสมัยธนบุรี

แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนต่าง ๆ หลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2

พิษณุโลก

ชุมนุมเจ้าเมืองพิษณุโลก

ธนบุรี

ชุมนุมพระยาตาก(สิน)

นครศรีธรรมราช

ชุมนุมพระปลัดเมือง

นครศรีธรรมราช

สวางคบุรี

ชุมนุมพระเจ้าฝาง

พิมาย

ชุมนุมเจ้าพิมาย

แผนที่
แสดงที่ตั้งของชุมนุม
ที่มีอิทธิพลในด้านสมัยกรุงธนบุรี
เขตอิทธิพล
เมืองสำคัญ

ชุมนุมเจ้าพระยาพิษณุโลก

มีอาณาเขตตั้งแต่เมืองพิษณุโลกลงมาจนถึงเมืองนครสวรรค์ และปากน้ำโพ มีผู้นำคือ “เจ้าพระยาพิษณุโลก” อดีตขุนนางผู้ใหญ่ในกรุงศรีอยุธยาผู้ที่มีความสามารถในการสู้รบ เมื่อตั้งตัวเป็น “เจ้าเมืองพิษณุโลก” จึงมีผู้มาสวามิภักดิ์มากมาย

ชุมชนเจ้านครศรีธรรมราช

มีอาณาเขตตั้งแต่เมืองชุมพรจนถึงหัวเมืองมลายู ผู้นำคือ
พระปลัด(หนู) ผู้รั้งตำแหน่งเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช
เมื่อตั้งตัวขึ้นเป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ชาวบ้านเรียกว่า
“เจ้านคร”

ชุมนุมเจ้าพิมาย

ชุมนุมนี้มีผู้นำคือ “กรมหมื่นเทพพิพิธ” พระราชโอรส
ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ซึ่งถูกเนรเทศไปอยู่ที่ลังกาโทะ
ฐานเป็นกบฏในสมัยพระเจ้าเอกทัศ พระองค์ได้เดินทางกลับมา
เกลี้ยกล่อมผู้คนในเมืองนครราชสีมา จนสามารถยึดเมืองไว้ได้

ชุมนุมเจ้าพระฝาง

มีผู้นำคือ “เจ้าพระฝาง” หรือ พระเจ้าฝาง พระสังฆราชา
จากเมืองสวางคบุรี(ฝาง) ที่ตั้งตนเป็นเจ้าทั้งที่ยังเป็นพระภิกษุ
เพราะได้รับความนับถือว่าเป็นผู้วิเศษจากชาวเมืองมากมาย

ชุมนุมพระยาตาก

มีอาณาเขตตั้งแต่เมืองชายฝั่งทะเลตะวันออกทั้งหมดจนถึง
ชายแดนกัมพูชา เป็นชุมนุมของ พระยาตาก ผู้ตีฝ่าวงล้อมเข้าศึก
ออกจากกรุงศรีฯ มารวบรวมพล ตั้งตัวเป็นชั้นพระบรมวงศานุวงศ์
และมีฐานกำลังอยู่ที่เมืองจันทบุรี จนสามารถกอบกู้เอกราชของ
ชาติไทยให้กลับคืนมาอีกครั้ง

การปกครองในสมัยกรุงธนบุรียังคงมีรูปแบบเหมือนกับ สมัยอยุธยาตอนปลาย

การปกครองของกรุงธนบุรี

ลักษณะการปกครองของกรุงธนบุรีดำเนินตามแบบแผน
สมัยอยุธยา

คือ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีอาญาสิทธิ์
เด็ดขาดในการรักษาบ้านเมือง

แบ่งราชการบริหารการปกครองส่วนกลาง

มีกรุงธนบุรีเป็นราชธานี มีอัครมหาเสนาบดี 2 ตำแหน่ง

1. สมุหนายก เป็นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายพลเรือน
2. สมุหพระกลาโหม เป็นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายทหาร

แบ่งราชการบริหารการปกครองส่วนกลาง

การบริหารราชการได้แบ่งออกเป็น 4 กรม ที่เรียกว่า จตุสดมภ์

1. กรมเมือง (นครบาล)

- มีพระยายมราชเป็นผู้บังคับบัญชา
- ทำหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองภายในเขตราชธานี

2. กรมวัง (ธรรมาธิกรณ์)

- มีพระยาธรรมาเป็นผู้บังคับบัญชา
- ทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจการภายในราชสำนักและพิพากษาอรรถคดี

3. กรมพระคลัง (โกษาธิบดี)

- มีพระยาโกษาธิบดีเป็นผู้บังคับบัญชา
- ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับจ่ายเงินของแผ่นดินและติดต่อทำการค้ากับต่างประเทศ

4. กรมนา (เกษตรราชการ)

- มีพระยาพลเทพเป็นผู้บังคับบัญชา
- ทำหน้าที่เกี่ยวกับเรือกสวนไร่นาและเสบียงอาหารตลอดจน

ดูแลที่นาหลวง เก็บภาษีค่านา เก็บข้าวขึ้นฉางหลวงและพิจารณา
คดีความเกี่ยวกับเรื่องโคกระบือและที่นา

การปกครองส่วนภูมิภาค

1. หัวเมืองชั้นใน จะมีผู้รั้งเมือง เป็นผู้ปกครอง จะอยู่รอบ ๆ ไม่ไกลจากราชธานี
2. เมืองพระยามหานคร จะแบ่งออกได้เป็น เมืองเอก โท ตรี จัตวา มีเจ้าเมืองเป็นผู้ปกครอง
3. เมืองประเทศราช คือเมืองที่จะต้องส่งเครื่องราชบรรณาการ มาให้กรุงธนบุรี

กิจกรรม “การปกครองสมัยธนบุรี”

นักเรียนสร้างแผนผังโครงสร้างการปกครอง
ในสมัยธนบุรีลงในสมุด

สรุปกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการปกครองสมัยกรุงธนบุรี

การที่พระเจ้าตากทรงจัดรูปแบบการปกครองของกรุงธนบุรี
ภายหลังจากการปราบชุมนุมแล้ว ส่งผลดีต่อสภาพสังคมให้สังคม
เกิดระเบียบ มีความเรียบร้อย ไม่เกิดการแตกแยก

